

УДК 347.2

DOI <https://doi.org/10.32782/chern.v6.2025.4>**А. А. Цибань**

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін

Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

orcid.org/0000-0002-8216-4476

ЦИФРОВА РІЧ В УКРАЇНІ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ ТА ВИКЛИКИ РЕКОДИФІКАЦІЇ

Стаття присвячена комплексному аналізу правової природи цифрової речі як нової категорії об'єктів цивільних прав, що набувають особливого значення в умовах цифрової трансформації та оновлення цивільного законодавства України. У роботі детально розглядається концептуальні засади, які лежать в основі проекту рекодифікації Цивільного кодексу України, зокрема базові положення про цифрові речі, володіння та природу контролю над цифровими об'єктами. Робота зіставляє запропоноване законодавче бачення з окремими міжнародними підходами, включаючи Регламент ЄС MiCA та Принципи UNIDROIT щодо цифрових активів і приватного права. У статті окреслено ключові критерії, за якими об'єкт може бути кваліфікований як цифрова річ: нематеріальність та існування виключно в цифровій формі, економічна цінність, здатність до індивідуалізації та можливість встановлення фактичного контролю. Значну увагу приділено проблемі співвідношення володіння та права власності на цифрові об'єкти, що ускладнюється відсутністю фізичної субстанції. Розглядаються приклади, коли контроль над цифровою річчю набувається неправомірно (наприклад, шляхом викрадення приватного ключа), а також аналізуються наслідки такого контролю у контексті захисту права власника. Досліджено питання класифікації цифрових речей у контексті застосування традиційних інститутів речового права до нової категорії об'єктів та прогалини, які потребують нормативного уточнення та більшої деталізації. На основі наукових підходів і практичних кейсів пропонується удосконалення наявної дефініції цифрової речі, механізмів регулювання володіння, засобів захисту прав на такі об'єкти та підходи до врегулювання спорів, пов'язаних з неправомірним набуттям контролю. У висновках сформульовано рекомендації для законодавця щодо системного впровадження концепції цифрової речі, що посилить правову визначеність і сприятиме розвитку інноваційної цифрової економіки.

Ключові слова: цифрова річ, право власності, об'єкти цивільних прав, рекодифікація цивільного законодавства, віртуальні активи.

Tsyban A. A. DIGITAL THINGS IN UKRAINE: SELECTED ASPECTS OF THEIR LEGAL NATURE AND THE CHALLENGES OF RECODIFICATION

The article is devoted to a comprehensive analysis of the legal nature of the digital thing as a new category of civil-law objects that is gaining particular significance in the context of digital transformation and the ongoing modernization of Ukraine's civil legislation. The study examines in detail the conceptual foundations embedded in the Draft Recodification of the Civil Code of Ukraine, including the core provisions concerning digital things, possession, and the nature of control over digital objects. The article compares the proposed legislative framework with selected international approaches, including the EU MiCA Regulation and the UNIDROIT Principles on digital assets and private law. The article outlines the key criteria under which an object may be classified as a digital thing: immateriality and existence exclusively in digital form, economic value, the ability to be individualized, and the possibility of establishing factual control. Particular attention is devoted to the distinction between possession and ownership of digital objects, which is complicated by the absence of a physical substrate. The study also explores examples where control over a digital thing is acquired unlawfully (for instance, through theft of a private key) and analyses the legal consequences of such control within the framework of protecting the rights of the legitimate owner.

Issues of classification of digital things are examined, particularly regarding the applicability of traditional property-law institutions to this new category of objects, as well as existing gaps that require further normative clarification and greater detail. Based on academic perspectives and practical cases, the article proposes improvements to the current definition of a digital thing, mechanisms for regulating possession, means of protecting rights to such objects, and approaches to resolving disputes arising from the unlawful acquisition of control. The conclusions provide recommendations for policymakers regarding the systemic implementation of the concept of the digital thing, which would enhance legal certainty and support the development of an innovative digital economy.

Key words: digital thing, ownership, civil-law objects, recodification of civil legislation, virtual assets.

На сучасному етапі сталого розвитку наша цивілізація невпинно прямує до «шостого» технологічного устрою, що формується конвергенцією нано-, біо-, інформаційних та когнітивних технологій. Цей перехід глибоко змінює не лише економіку та суспільство, а й правове середовище. Одним з його проявлень виступає цифровізація звичних сфер життєдіяльності людини, де одним із таких проявів є поява цифрових

активів – явища, яке викликає жваву дискусію та ставить нові виклики класичним категоріям цивільного права.

Окреслюючи таким чином сучасну рамку цивілізаційного розвитку, особливої уваги заслуговують питання можливості відповідати національному законодавству та концепції розвитку нашої держави тим викликам які несуть у собі окремі прояви розвитку цифрового середо-

вища. У більш конкретному вираженні ці питання можуть бути пов'язані із різними галузями, у тому числі із пошуком належного місця такої категорії як «цифрові речі (активи/блага)». Важливою обумовлюючою складовою дослідження у вказаній сфері є той факт, що Україна впродовж останніх декількох років посідає провідне місце серед низки країн у світовому індексі використання криптоактивів, про що свідчать дані дослідження аналітичної блокчейн-компанії Chainalysis, що є підтвердженням актуальності даної тематики [1].

Варто зазначити, що окремим питанням правового регулювання цифрових речей (цифрових активів (благ) присвячували увагу наступні вітчизняні науковці: К.Г. Некіт, Р. А. Майданик, В.А. Попов, С.О. Попова, О.В. Кохановська, Є.О. Мічурін, Є.О. Харитонов, С.О. Сліпченко, А.С. Сліпченко, О.І. Зозуляк та інші. Однак, на теперішній час досі не сформовано єдиного підходу щодо праворозуміння та місця у правовій системі такого явища як «цифровий актив», або «цифрова річ», що є більш прийнятним відповідно до вітчизняної цивілістичної парадигми. У тому числі вказана проблема стосується правового регулювання віртуальних активів, які також є продуктом цифрового (віртуального) середовища, проте наразі так і немає належного до застосування спеціального нормативно-правового акту.

З огляду на зазначене виникає необхідність дослідження окремих аспектів природи вказаного явища, його основних характеристик та пошуку оптимальної моделі ефективного функціонування цифрової речі у цивільних правовідносинах. Тим паче, що Цивільний кодекс України (далі – ЦК України) на даному етапі знаходиться на стадії рекодифікації, що обумовлює необхідність пошуку балансу між формуванням нової і стабільної правової рамки стосовно таких об'єктів та концептуальних традицій цивілістики.

Конструювання термінологічного визначення цифрової речі (ст. 179-1 або 177-5 ЦК України у поточній та новій, запропонованій редакції відповідно) має відповідати меті власного закріплення та функціональному призначенню, тобто наявному прикладному використанню.

Відповідно до вищезазначених норм, цифрова річ є благом, що створюється та існує виключно у цифровому середовищі та має майнову цінність до яких за загальним правилом мають бути застосовані положення ЦКУ про речі. Однак, навіть попри певну деталізацію видів цифрових активів у ч. 2 ст. 177-5 (у новій редакції) невичерпним чином, не видається можливим повною мірою з'ясувати критерії за якими об'єкти приватних відносин можуть бути визнані цифровими речами.

О.В. Кохановська у своїй роботі зазначає, що цифрові речі у своєму чистому вигляді становлять інформацію, а тому є різновидом останньої. Тож, за такого підходу науковець вбачає більшу наближеність цифрових речей до такого об'єкта цивільних прав як інформація, окреслену у ст. 200 ЦК України, ніж до інших об'єктів, зокрема речей у їх традиційному розумінні [2, с. 80–81]. С.О. Сліпченко та А.С. Сліпченко стверджують, що поширення правового режиму права власності (режиму речей) створює правову невизначеність, оскільки для всіх елементів які наповнюють зміст поняття цифрової речі, законодавчим чином встановлено власний, характерний саме для них правовий режим, а тому у такому визначенні немає потреби [3, с. 221]. Науковці підкреслюють, що цифрова річ представляє собою результати інтелектуальної, творчої діяльності, інформація, майнові права, безготівкові гроші, бездокументарні цінні папери, послуги, особисті немайнові блага та інші зрозумілі для сприйняття об'єкти [4, с. 94].

Р.А. Майданик досліджуючи вказану категорію зазначає про можливість цифрових речей характеризуватися речовими, зобов'язальними та іншими правами, що у підсумку й будуть визначати природу прав цифрової речі, а тому може бути запропонований цілісний та об'єктно-орієнтований підхід до їх праворозуміння. Зокрема останній передбачає використання окремих правових режимів для різних видів цифрових речей як майна (рухома, нерухома річ, майнове право, товаророзпорядчий документ, тощо) [5, с. 26]. Є.О. Мічурін пише про подвійну природу цифрових речей – технічну та функціональну, що має означувати їх більш глибокий аналіз та відхід від суто формального погляду на такі об'єкти [6, с. 326-327]. Така ідея узгоджується із попередньою гіпотезою науковця, відповідно до якої поширення правового режиму речі на цифрову річ, з огляду на можливість застосування «теорії абсолютного контролю», не є безпідставним [9, с. 118–119]. К.Г. Некіт аналізуючи вказане правове явище, пропонує його розуміння у широкому та вузькому значенні. Різниця у цих підходах з точки зору науковця полягає у можливості об'єктів цифрових технологій мати реальну чи потенційну економічну цінність. Тобто, більш ширший варіант їх розуміння має включати цифрові (нематеріальні) блага які можуть не нести в своєму змісті майнової цінності, у той час як інші можуть бути охоплені положеннями права власності [8, с. 115].

Як було зазначено вище, під цифровою річчю законодавцем пропонується розуміти благо, що створюється та існує виключно у цифровому середовищі та має майнову цінність. Цифровою річчю є віртуальні активи, цифровий контент та

інші блага, щодо яких застосовуються положення частини першої цієї статті [9]. Поряд із цим, варто виокремити законопроект № 10225-д від 24.04.2025 (всього їх два), який є найбільш перспективним стосовно його прийняття, оскільки він вже пройшов перше читання та саме про нього казав Голова податкового комітету Верховної Ради України – Данила Гетманцев на початку 2025 року у контексті питання оподаткування віртуальних активів [10]. У ньому пропонується нова редакція так і не набутшого законної сили законодавчого акту стосовно правового регулювання віртуальних активів та навіть пропонується зміну назви цього документу на Закон України «Про ринки віртуальних активів». Як раз у ньому, поняття віртуального активу звучить як різновид цифрової речі, що створюється, передається та зберігається в електронному вигляді з використанням технології розподіленого реєстру або іншої подібної технології. Віртуальний актив, залежно від умов емісії, може посвідчувати майнові права, зокрема, право вимоги на інші об'єкти цивільних прав, та або зобов'язання емітента віртуального активу [11].

Проводячи певні паралелі із законодавчим актом ЄС, а саме MiCA EU Regulation одразу кидається в очі запропоноване ним визначення «криптоактиву» з його подальшим поділом на токени електронних грошей, токени з прив'язкою до активу та відміні від попередніх двох різновидів інші токени. При цьому, окремі токени криптоактивами у розумінні вказаного нормативно-правового акту не визнаються (NFT за рядом виключень; CBDC, тощо) [12]. Ще однією особливістю вказаного документа є те, що незважаючи на комплексність підходу європейців щодо охоплення фінансової та «ринкової» складової вказаного явища, питання цивільно-правового регулювання криптоактивів у його традиційному значенні (право власності, зобов'язальне право, тощо) залишаються у компетенції країн-членів ЄС. Однак, слід наголосити, що запропоноване поняття «віртуального активу» скоріше відповідає європейському «криптоактиву», ніж цей же «криптоактив» у розумінні MiCA відповідає «цифровим речам» згідно із вітчизняною (національною) концепцією цивільного права. У такому разі «цифрова річ» більше тяжіє до загальновідомої категорії «digital assets», яка зокрема не містить на рівні ЄС власного легального визначення. Тож, застосовуючи метод порівняльного аналізу можна навести тезу, що якраз цифрова річ і є «digital assets» у його широкому розумінні, у той час як «віртуальний актив», «криптоактив» є його різновидом, або більш вузькою категорією по відношенню до цієї категорії – «digital assets». В свою чергу класифікація таких об'єктів може

бути здійснена за окремими критеріями в залежності від існуючих концепцій правоврозуміння «digital assets», які у підсумку ілюструють різнобарвність природи вказаного явища.

Варто зазначити, що цифрові речі як продукти цифрового середовища, по-перше не можуть існувати без цифрової екосистеми забезпеченої певним програмним (цифровізованим) засобом, а по-друге зазвичай не можуть існувати відособлено, без можливості доступу до них. Умовно, якщо власник криптогаманця втратив можливість доступу до останнього, це не позбавляє від права власності на його зміст. У свою чергу, хоч і розповсюдження режиму безхазяйної рухомої речі на окремі цифрові речі теоретично є можливим, то застосування положення про набуття права власності на безхазяйну рухому річ передбачену ЦК України є вкрай дискусійним. Тож, функціональність даної норми, у першу чергу має відповідати тому, як певна цифрова річ та у який спосіб зможе надати свої позитивні властивості суб'єкту приватних відносин. Іншими словами, чи є можливим застосування традиційної тріади правомочностей права власності до цифрової речі для задоволення охоронюваного законом інтересу власника. Звісно таке питання є дискусійним з огляду хоча б на спірність ототожнення володіння (як фактичного утримання речі зазвичай фізичного, або навіть панування над нею) та контролю над нематеріальним цифровим благом.

Так, відповідно до п. 2 Principles on Digital Assets and Private Law (UNIDROIT 2023), «digital assets» (цифрова річ) так само як і у аналізованому підході трактується широко, однак має доволі чітку ознаку, яким мають відповідати цифрові активи. Такою ознакою є «можливість бути об'єктом контролю», у цьому розумінні право контролю може бути виражено наступним чином:

«(i) виключна можливість перешкоджати іншим отримувати практично всю вигоду від цифрового активу; (ii) можливість отримувати практично всю вигоду від цифрового активу; та (iii) виключна можливість передавати можливості, зазначені у підпунктах, іншій особі; та цифровий актив або відповідні протоколи чи система дозволяють цій особі ідентифікувати себе як таку, що має відповідні можливості» [13]. Подібний зміст передбачений у ч. 2 ст. 315-46 ЦК України у новій редакції під назвою «володіння цифровою річчю». Набуття володіння цифровою річчю підтверджується демонструванням особою дотримання вимог ідентифікації себе як такої, що має контроль над цифровою річчю.

Таким чином, положення про цифрові речі не можуть розглядатися відірвано від контексту речових прав на них, особливо з огляду й на те, що ці правові норми є положеннями загальної частини рекодифікованого кодексу.

Крім того, наявність такого функціонального елементу надасть більшої юридичної чіткості зокрема й у питанні класифікації цифрових речей визначених у ч. 2 ст. 177-5 ЦК України (за пропонуваною новою редакцією). Так, наявність серед даного переліку «облікових записів у цифрових системах» певною мірою контрастує з положеннями Principles on Digital Assets and Private Law (UNIDROIT 2023), в якому чітко простежується позиція, що останні не є цифровими активами, з огляду на те, що правовідносини щодо облікових записів соціальних сторінок регулюються сторонами на підставі ліцензійних договорів, а отже не завжди надається дозвіл на набуття права власності на відповідну інформацію розміщену на соціальній платформі. У підсумку це призводить до неможливості відповідати структурним елементам «права контролю» на цифровий об'єкт.

Вартим уваги також є така ознака цифрового активу як майнова цінність, з огляду на те, що цінність по відношенню до певного об'єкта не завжди носить майновий зміст, або можливо у цьому контексті його слід розкрити більш детально. Безперечно, якщо мова йде про стейблкоїни, CBDC, або інші варіації загальновідомих криптовалют, то їх майнова цінність виражається у якості певного грошового еквіваленту, прив'язаного до фіатної валюти чи іншого матеріального активу. Однак є й інші цифрові об'єкти, які не мають такого безпосереднього зв'язку. Навіть, якщо виходити із запропонованого законодавцем бачення, то майнова цінність облікового запису у gmail, або у вигляді сторінки у соціальній мережі та цифрового контенту в ній є досить дискусійною. У цьому контексті є пропозиції у вигляді законодавчого закріплення категорії цифрового блага як «об'єкта цивільних прав, що є нематеріальним благом, яке може мати майновий та немайновий характер, існувати у цифровому середовищі та вільно обертатися у цивільному обороті, якщо інше не буде визначено законом» [14, с. 46]. Слід зазначити, що центральна у цьому змісті категорія – «благо», є визначенням позитивної цінності, предмет чи явище, що задовольняє певні людські потреби, які відповідають інтересам, цілям і прагненням людей, що на наш погляд є філософським, а отже досить оціночним [15]. Благо не завжди може бути виразом вартості або права, чи навпаки. У цьому контексті, якщо вести мову про так звані «токенізовані активи», сама цифрова річ буде лише надавати певний доступ до матеріального активу, однак ніяк не буде вираженням його матеріальної вартості. Умовно, навряд чи ключі від квартири можуть бути оцінені у грошовому еквіваленті самої квартири, тощо. Зважаючи на зазначене, такий підхід зумовлює необхідність

внесення відповідних змін до вітчизняного цивільного законодавства.

Таким чином, з метою уникнення ситуацій правової невизначеності положення ст. 177-5 ЦК України у новій редакції рекодифікованого кодексу може бути запропонована до викладення наступним чином: 1. Цифровою річчю є різнорідне нематеріальне благо, що створюється та існує виключно у цифровому середовищі, є об'єктом контролю та має відповідну цінність. 2. Цифрові речі є родовим об'єктом до якого належать віртуальні активи, у тому числі токени, цифровий контент, бази даних, зображення, у тому числі 3D-моделі, доменні імена та інші об'єкти, що відповідають вимогам частини першої цієї статті.

Окремої уваги заслуговує питання правових наслідків незаконного володіння (у тому числі добросовісного) цифрових речей. Як вже було зазначено, однією з багатьох новел рекодифікації є встановлення володіння цифровою річчю через контроль над нею. Загальновідомо, що володіння, навіть здійснене через контроль по відношенню до цифрової речі, не є тотожним праву власності. Хоча у ст. 315-48 ЦК України (нова редакція) пропонується «презумпція власності» згідно якої, володілець вважається власником об'єкта володіння до тих пір, поки не буде доведено зворотне, звісно що за винятком певних випадків, зокрема й у випадку вибуття всупереч волі певного об'єкта із законного володіння. При цьому, пропонується доповнити статтю 334 ЦК України «Момент набуття права власності за договором» частиною, відповідно до якої право власності на цифрову річ переходить до набувача за договором з моменту фіксації розпорядження цим майном у системі реєстрації відповідної цифрової речі, у той час як право власності на віртуальний актив переходить до набувача за договором з моменту фіксації розпорядження цим майном у системі обігу віртуальних активів, що підтверджується пов'язаністю активу з публічною адресою набувача, яка відповідає наміру відчужувача передати право власності на цей актив, чим самим презюмується логічна можливість виникнення права власності на вказаний об'єкт [16]. Тож, звичайне володарювання над цифровою річчю відрізняється від юридичного права (права власності) на неї та відповідно до концепції рекодифікації цивільного законодавства визнається фактичним станом [17]. Так, злодій може отримати контроль, вкравши закритий ключ, але зазвичай він не отримує юридичного права власності. Аналогічно, зберігач (який контролює актив для клієнта) має контроль, але клієнт зберігає право власності. Вказана ідея бере початок з римського приватного права та може бути виражена як *«Nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse haberet»*, що означає «ніхто не

може передати більше прав, ніж сам має». Певно, у якості додаткового запобіжника порушення даного принципу поряд із непохитною нормою вираженою у ст. 388 ЦК України, у пропонованій редакції заявляється ст. ст. 315-85 – 315-87 приблизно аналогічного змісту та стосовно того ж віндикаційного позову, однак ще більш загального характеру, оскільки вказані правові норми відносяться до розділу «загальні положення речового права» та за логікою мають охоплювати окрім права власності, й інші обмежені речові права, у той час як ст. 388 ЦК України стосується безпосередньо права власності.

Зміст вказаних положень не містить жодних винятків та уточнень з приводу цифрових речей (цифрових активів), хоча питання можливості застосування речових чи зобов'язальних заходів захисту права власності та правових наслідків отримання «контролю» особою яка не має відповідних прав навпаки привертають все більшу увагу світової наукової спільноти. Зокрема, у роботі Луїзи Галліфер та Ігнасіо Тірадо «*Proprietary Rights and Digital Assets: A "Modest Proposal" from a Transnational Law Perspective*» підіймається питання комплексного використання Принципів (UNIDROIT 2023) без вибіркового застосування, зокрема й у питанні добросовісного володіння [18, с. 215–217]. Відповідно до ідеї сформованої у п. 8 Принципів, такий «контроль» розглядається як ключ до винятку із загального правила, в рамках якого особі без майнових прав (у тому числі добросовісному набувачу), яка зберігає контроль над цифровим активом, дозволяється ефективно передати актив іншому набувачу, що буде породжувати подальші «позитивні» правові наслідки. Цей механізм є своєрідною транспозицією традиційних цивільно-правових рішень. Він надає пріоритет безпеці ринку та ліквідності (настільки важливим на дуже динамічному ринку цифрових активів) над претензіями початкового власника.

У цій парадигмі О.І Харитонova та Є.О. Харитонов зазначають про виникнення віртуальної власності яку можна розглядати як особливий вид права власності, об'єктом якої є безтілесні речі, які мають економічну цінність, не мають матеріальної оболонки, є унікальними, сталими, оборотоздатними та розглядаються володільцями як власні [19, с. 166]. Необхідність уважного аналізу положень Принципів, а також їх врахування з іншими різновидами «м'якого права» знаходять свій відклик з положень Книги 8 оновленого ЦК України з назвою «Міжнародне приватне право», де принцип автономії волі сторін у контексті вибору застосованого права не обмежується вибором права конкретної країни і може включати вибір норм транснаціонального характеру, які не належать до певної національної правової системи, в тому числі норм

«*lex mercatoria*», загальних принципів права або аналогічних положень. Вказана ідея змістовно охарактеризована у дисертаційному дослідженні К.Г. Цірат на тему: «Автономія волі сторін у Гаазьких Принципах вибору права у міжнародних комерційних договорах» під науковим керівництвом А.С. Довгєрта [20, с. 10–12]. Крім того, аналізуючи концепцію рекодифікації цивільного законодавства в контексті зобов'язального права можна чітко простежити ідею гармонізації окремих положень вітчизняного цивільного законодавства, зокрема щодо загальних умов виконання зобов'язань із Принципами UNIDROIT, PECL та DCFR [17].

Тож, акцентуючи увагу на необхідності розширення переліку об'єктів цивільних прав з огляду на динамічність розвитку цивільного обороту, окремі прикладні питання по-суті залишаються поза увагою, що сприяє виникненню правової невизначенності ніж її уникненню. Таким чином, цивільне законодавство має включати положення щодо особливостей захисту прав на цифрові речі та щодо правових наслідків незаконного володіння такими об'єктами.

Література

1. Жук К. Chainalysis: Україна у трійці світових лідерів щодо використання крипто активів. Investory news. Електронний ресурс. URL: <https://investory.news/chainalysis-ukraina-u-trijci-svitovix-lideriv-shhodovikoristannya-kriptoaktiviv/> (дата звернення: 20.11.2025).
2. Кохановська О.В. Цифрова річ чи інформація: щодо об'єктів цивільних прав, речових прав та інформаційних немайнових прав. *Рекодифікація речового права* : збірник матеріалів XIV Міжнародного цивілістичного форуму (м. Київ, 16 травня 2025 р.). Одеса : Видавництво «Юридика», 2025. С. 79-82
3. Сліпченко С.О. Сліпченко А.С. Правовий режим цифрових речей в контексті вітчизняної концепції права власності. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 4. 2024. С. 216–223. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-4/50>
4. Сліпченко А.С. Сліпченко С.О. Визначення юридично значущої сутності цифрової речі в цивільному праві України. *Форум права*. 78(1). 2024. С. 88–96. DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.10870775>
5. Майданик Р.А. Цифрова річ як майно та її оборотоздатність. *Цивілістична платформа*. № 1(4). 2025. С. 19–59 DOI: <https://doi.org/10.69724/2786-8334-2025-4-1-19-59>
6. Мічурін Є.О. Цифрова річ та інші цифрові блага як об'єкти цивільних прав. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 88(1). 2025. С. 323–327. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.88.1.47>
7. Мічурін Є. О. Щодо дискусії про право власності на цифрову річ. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, серія «Право»*. 2024. Вип. 38. С. 116–123. DOI: <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2024-38-12>
8. Nekit K. H. From tokens to files: which digital assets qualify as «Digital things». *Recodification of Property Law* : Collection of Materials of the XIV International

Civilistic Forum (Kyiv, 16 May 2025). Odesa : Publishing House «Юридика», 2025. P. 79-82

9. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. *Офіційний веб-портал Верховної Ради України*. Електронний ресурс. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 01.12.2025).

10. Крижний А. В Україні легалізують крипто валюту на початку 2025 року. *Економічна правда*. Електронний ресурс. URL: <https://pravda.com.ua/finances/koli-v-ukrajini-legalizuyut-kriptoalyutu-vidpovid-800779/> (дата звернення: 20.11.2025).

11. Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо врегулювання обороту віртуальних активів в Україні № 10225-д від 24.04.2025. Електронний ресурс. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/56271> (дата звернення: 28.11.2025).

12. REGULATION (EU) 2023/1114 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 31 May 2023 on markets in crypto-assets, and amending Regulations (EU) No 1093/2010 and (EU) No 1095/2010 and Directives 2013/36/EU and (EU) 2019/1937 URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/1114/oj/eng>

13. UNIDROIT Principles on digital assets and private law. (UNIDROIT 2023). URL: <https://www.unidroit.org/wp-content/uploads/2024/01/Principles-on-Digital-Assets-and-Private-Law-linked-1.pdf> (accessed 28 November, 2025).

14. Зозуляк О.І., Максимів Л.М. Цифрові речі як об'єкти цивільних прав: оновлені підходи регу-

лювання. *Право і суспільство*. 2024. № 6. С. 40–47 DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.6.7>

15. Hrabovska I.M. «Blago» in IM Dziuba, AI Zhukovskyi and MG Zhelezniak (eds), «Encyclopedia of Modern Ukraine». Institute of Encyclopedic Research of the National Academy of Sciences of Ukraine and Shevchenko Scientific Society. 2004. URL: <https://esu.com.ua/article-35431> (accessed 28 November, 2025)

16. Проект Книги 3 «Речове право» Цивільного кодексу України. *Офіційний веб-портал Верховної Ради України*. Електронний ресурс. URL: https://www.rada.gov.ua/files/codex_knygy.html

17. Концепція рекодифікації цивільного законодавства. *Офіційний веб-портал Верховної Ради України*. Електронний ресурс. URL: https://www.rada.gov.ua/files/codex_knygy.html

18. Louise Gullifer. Ignacio Tirado. Proprietary Rights and Digital Assets: A "Modest Proposal" from a Transnational Law Perspective. *Law and Contemporary Problems*. № 87. 2025. P. 211–232.

19. Харитонов О.І., Харитонов Є.О. Віртуальна (цифрова) власність у світлі рекодифікації речового права. *Рекодифікація речового права* : збірник матеріалів XIV Міжнародного цивілістичного форуму (м. Київ, 16 травня 2025 р.). Одеса : Видавництво «Юридика», 2025. С. 162–166.

20. Цірат К. Г. Автономія волі сторін у Гаазьких Принципах вибору права у міжнародних комерційних договорах : автореф. дис. ... на здобуття ступеня к.ю.н. 12.00.03 – Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право. 19 с.

Дата першого надходження рукопису до видання: 17.11.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 15.12.2025

Дата публікації: 31.12.2025